

Danuše Kšicová jako rusistka

Dne 31. ledna 2017 zesnula po delší nemoci emeritní profesorka Masarykovy univerzity Danuše Kšicová (nar. 1932), doktorka věd o umění, emeritní členka Vědecké rady Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, členka Literárněvědné společnosti ČR, Slavistické společnosti Franka Wollmana, vedoucí zájmového sdružení *Ars comparationis*, členka International Association of Word and Image Studies, předsedkyně a členka vědeckých komisí a grémií, hostující profesorka řady zahraničních univerzit, nositelka zlaté medaile Masarykovy univerzity a řady dalších vědeckých i pedagogických ocenění. Odešla na věčnost v pozhnaném věku nedožitých osmdesáti pěti let, ale přesto předčasně, neboť byla až do svého onemocnění plna sil, energie a kreativity; odešla v době, kdy ještě mohla mnohé vykonat, pracovala doslova do posledního dechu, stále vedle svých blízkých, uprostřed práce a milovaných studentů. Současně však svůj život naplnila vrchovatou měrou a byl to život bohatý, byť často nelehký. Dívám se ve chvíli koncipování tohoto článku-nekrologu na návrh, který jsem kdysi podal k udělení zlaté medaile Masarykovy univerzity: ta činnost je tak bohatá, že rusistická aktivita, kterou začínala a jíž se do konce svých dní plně věnovala, se postupně stala součástí jejích širších zájmů, byť nejdůležitější jsou ty, v nichž rusistika transcenduje do stále větší šíře a hloubky. Celou svou vě-

deckou a pedagogickou dráhu spojovala s brněnskou univerzitou, s Univerzitou Jana Evangelisty Purkyně, jak se tato univerzita jmenovala postupně do roku 1990, kdy se vrátila k svému původnímu názvu. Začínala jako asistentka roku 1956 a pracovala na rusistických katedrách, jež nesly v průběhu dějin různé názvy. Jako žačka prof. Franka Wollmana nemohla minout komparatistiku, která se stala východiskem i cílem její badatelské činnosti: rusistiku vždy spojovala s česko-ruskými vztahy a to se potom promítlo do prací, v nichž volně překračovala hranice krásné literatury směrem k jiným druhům umění, zejména výtvarnému a hudebnímu. Na Masarykově univerzitě také získala všechny tituly a hodnosti vědecké a vědecko-pedagogické (v roce 1956 titul promovány pedagog v oborech ruština a čeština, promovanou filoložkou v oboru rusistika se stala roku 1960, kandidátkou věd o umění 1970, docentkou 1992, doktorkou věd 1991 a profesorkou v roce 1995 pro obor dějiny ruské literatury).

V pedagogické činnosti se věnovala zejména ruské klasické literatuře, uměleckému překladu, česko-ruským vztahům a srovnávání různých druhů umění. Organicky spojovala genologický zájem s literární komparatistikou, vlastně od konce 50. let 20. století spolupracovala s jediným evropským genologickým časopisem *Zagadnienia rodzajów literackich*. Ve vědecké oblasti to byly poetika ruské literatury, ruská literatura v evropském kontextu, ruská literatura a umění, interdisciplinární (generální) komparatis-

tika, česko-ruské vztahy v oblasti literatury a výtvarného umění a translologie, to vše především na ruském materiálu. Co je však nejpozoruhodnější a není to běžné: prof. Danuše Kšicová sama psala krásnou literaturu a překládala, takže se zařadila k nepočtené skupině literárních vědců, kteří sami krásnou literaturu kultivují, a to na velmi dobré úrovni. Také v tom se projevoval její cit pro umění, jenž zúročila i ve svých literárněhistorických a literárněteoretických pracích. V posledním období života se zabývala žánrem cestopisu a také zde mohla vycházet ze své celoživotní praxe: procestovala podstatnou část světa jako vědkyně, ale také skvěle fyzicky vybavená turistka, shromáždila o tom značnou dokumentaci a dokázala o tom poutavě psát a vyprávět.

V čele její monografické řady stojí trojice knih povýtce rusistických. První je *Ruská poezie v interpretaci Františka Táborského* [KŠICOVÁ 1979], kde je dílo F. Táborského začleněno do širších souvislostí českého překladu a kritiky, je zmapována recepce ruské poezie od poloviny 19. do poloviny 20. století a zvláštní pozornost je věnována poetice uměleckého překladu. Druhou je *Poéma za romantismu a novoromantismu. Rusko-české paralely* [KŠICOVÁ 1983]. Žánr ruské a české poémy je tu sledován v širších evropských souvislostech. Z hlediska generální komparistiky je věnována pozornost i srovnání s jinými disciplínami: s filozofií, výtvarným uměním a hudbou. Analyzována je i poetika rané avantgardy v porovnání s romantickými prameny.

Vynikající a vpravdě novátorskou knihou je *Secese. Slovo a tvar* [KŠICOVÁ 1998]. Málokdy se podaří propojit čtivost s akademickou akribií, kvalitní literární styl s obrazovými přílohami v tak harmonický celek. Průkopnickou prací je i edice, překlad a komentář k eseji K. D. Balmonta [BALMONT 2001]. Konstantin Balmont (1867–1942) byl jedním z nejvýznamnějších představitelů ruského symbolismu a impresionismu. Byl polyglotem, a byl tak přímo předurčen k překládání (mj. z němčiny, francouzštiny, španělštiny, angličtiny, ale také z polštiny a z češtiny). Z jeho překladů z české literatury vyšly ukázky v pražském ruském emigrantském časopise *Volja Rossii* (1927) a *Vybrané verše Jaroslava Vrchlického* (1928). Je tedy svazek, který našla Irena Camutaliová v pozůstalosti českého politika a rusofila Karla Kramáře, konečně celistvým projevem Balmontova zájmu o českou literaturu. Nyní vychází toto dílo také v ruštině [LJUBOMUDROV 2016] s jejími statími o českých překladech Balmonta. V projektu edice dramatických textů v ruském originále, a to dvou představitelů ruského symbolismu Konstantina Balmonta a Valerije Brjusova, spojila jubilentka své síly s brněnským teatrologem, svým žákem (později tragicky zesnulým) P. Kleinem [KLEIN, KŠICOVÁ 2001].

D. Kšicová postupně rozšiřovala a prohlubovala svá srovnávací a žánrová studia, ale významně se podílela na organizaci vědeckého života a na stycích české a brněnské slavistiky se zahraničními

pracovišti. Novým vrcholem jejího díla je monografie o moderně a avantgardě, opět v porovnávacím plánu rusko-českém (*Od moderny k avantgardě: rusko-české paralely* [KŠICOVÁ 2007]) a poté zevrubná práce o cestopisu (*Cesty do Svaté země XII.–XX. století: mýty a realita v ruských a českých cestopisech* [KŠICOVÁ 2013]).

D. Kšicová se systematicky zabývala ruským romantismem, novoromantismem a později symbolismem: vydávala ruská symbolistická díla, spojujíc tento zájem s dramatickou tvorbou, jež sama také překládala (její překlad dramatu D. S. Merežkovského *Smrt Pavla I.* scénicky realizovaný v Městském divadle v Brně byl po právu oceněn).

Nikoli na posledním místě je její práce editorská. Týká se jednak beletrie (podílela se na vydání svazku poezie M. J. Lermontova *Stesk rozumu* [LERMONTOV 1976], vydávala ruskou poezii přelomu 19. a 20. století, ruskou modernu a ruskou poezii 20. století, na nichž spolupracovala s různými rusisty, editovala nebo koeditovala několik svazků série *Litteraria Humanitas*¹, na některých jsem měl možnost s ní spolupracovat.

Podstatným přínosem Danuše Kšicové k rusistickým bádáním bylo tedy několik: 1) srovnávací česko-ruský výzkum přesahující k evropskému a světovému kontextu a často k jiným dru-

hům umění (tyto práce také souvisely s jejím aktivním členstvím v již zmíněné International Association of Word and Image Studies); 2) poetika literárních žánrů; 3) poetika ruského dramatu a divadla.

Tyto okruhy jsou doloženy nejen monografickými publikacemi, edicemi, ale také stovkami studií publikovaných v českých i jiných časopisech v různých zemích světa. To, že prof. Danuše Kšicová významně zasáhla do zkoumání východoslovanských literatur jako takových, zejména ukrajinistiky [KŠICOVÁ 2014], a to také koeditováním memoárů souvisejících s rodinou jejího druhého manžela Evžena Petrova (*Rodinná kronika volyňských Čechů* [KŠICOVÁ, VACULÍK 2006]), zůstává už za hranicemi našeho tematického vymezení.

Ivo Pospíšil

Literatura:

- BALMONT, K. D. (2001): *Duše Českých zemí ve slovech a činech*. Překlad Danuše Kšicová. Brno.
- DOHNAL, J., KŠICOVÁ, D., POSPÍŠIL, I. (eds) (2006): *Litteraria humanitas. 14. Problémy poetiky*. Brno.
- KLEIN, P., KŠICOVÁ, D. (eds) (2001): *Dramatika ruského symbolismu: hry v originále. I., Konstantin Balmont, Valerij Brjusov*. Brno.
- KŠICOVÁ, D. (1979): *Ruská poezie v interpretaci Františka Táborského: z dějin česko-ruských vztahů*. Brno.

1 [KŠICOVÁ 1991; KŠICOVÁ, MIKULÁŠEK 1993; MIKULÁŠEK 1996; KŠICOVÁ, POSPÍŠIL 1998; KŠICOVÁ, POSPÍŠIL 2003; DOHNAL, KŠICOVÁ, POSPÍŠIL 2006]

- KŠICOVÁ, D. (1983): *Poéma za romantismu a novoromantismu: rusko-české paralely*. Brno.
- KŠICOVÁ, D. (ed.) (1991): *Litteraria humanitas: genologické studie*. 1. Brno.
- KŠICOVÁ, D. (1998): *Secese: slovo a tvar*. Brno.
- KŠICOVÁ, D. (2007): *Od moderny k avantgardě: rusko-české paralely*. Brno.
- KŠICOVÁ, D. (2013): *Cesty do Svaté země: XII.–XX. století: mýty a realita v ruských a českých cestopisech*. Brno.
- KŠICOVÁ, D. (2014): *Z dějin ukrajinské kultury: umění – divadlo – hudba*. Brno.
- KŠICOVÁ, D., MIKULÁŠEK, M. (eds) (1993): *Litteraria humanitas: genologické studie*. 2. *K počtě profesora Franka Wollmana*. Brno.
- KŠICOVÁ, D., POSPÍŠIL, I. (eds) (1998): *Litteraria humanitas*. 6. *Alexandr Veselevskij a dnešek: (materiály konference konané ve dnech 22.–24. 10. 1996)*. Brno.
- KŠICOVÁ, D., POSPÍŠIL, I. (eds) (2003): *Litteraria humanitas*. 12. *Moderna – avantgarda – postmoderna*. Brno.
- KŠICOVÁ, D., VACULÍK, J. (eds) (2006): *Rodinná kronika volyňských Čechů*. Brno.
- LERMONTOV, M. Ju. (1976): *Stesk rozumu*. Praha.
- LJUBOMUDROV, A. M. (ed.) (2016): *Nesobrannoje i zabytoje. Iz tvorčeskogo nasledija. V 2-ch tt. T. 2. «Čerču rasskaz ja...»: Proza. Duša Čechii v slove i dele*. Sankt-Petereburg.
- MIKULÁŠEK, M. (eds) (1996): *Litteraria humanitas. Roman Jakobson*. 4. Brno.

Slavistická konference v Kielu

Ve dnech 21.–22. dubna 2017 se na Institutu slavistiky Univerzity Christiana Albrechta¹ (dále CAU) v německém Kielu uskutečnil již XII. ročník mezinárodní konference pro mladé slavisty *Junge Slavistik im Dialog*. Během dvou dnů tak v hlavním městě Šlesvicko-Holštýnska živě diskutovalo 36 pregraduálních studentů, doktorandů, ale i mladých vědeckých pracovníků z Česka (Brno, Olomouc, Praha), Polska (Krakov, Poznaň, Varšava), Ruska (Irkutsk, Moskva), Švýcarska (Bern, Zürich a Bazilej) a také z domácího Německa (Bamberg, Berlín, Greifswald, Gießen, Hamburg, Kiel, Passau, Postupim). Z České republiky přijeli doktorandi z Masarykovy univerzity, Univerzity Karlovy a Univerzity Palackého v Olomouci.

Konferenci slavnostně zahájil úvodním slovem vedoucí Institutu slavistiky CAU, profesor Norbert Nübler, mj. vystudovaný bohemista. V plenárním zasedání zazněla literárněvědná vystoupení. Pavel Varga se věnoval obrazu Ruska v rané tvorbě Thomase Manna (*Smrt v Benátkách* a *Tonio Kröger*). Důkazem, že současná německá literatura má interkulturní charakter a častokrát se v ní objevují přesahy do jiných národních literatur, byl příspěvek Iriny Beridze hledající společná místa v románech ruských emigrantů žijících v Německu (Olga Grjasnowa, Vladimir Vertlib, Katja

1 Institut für Slavistik, Christian-Albrechts-Universität zu Kiel.